Semester	NAME OF THE COURSE – (सिद्धान्तज्यौतिषम्)	CREDIT	UNITS	Source	Objectives & Outcomes
8	DSCC-18 (Total Credits-4)	1	सूर्यसिद्धान्तस्य भूगोलाध्याये – १-४५ श्लोकाः	**आधारग्रन्थौ-** १.सूर्यसिद्धान्तः २.सिद्धान्तशिरोमणिः	शास्त्रि-अष्टमसत्रार्धे सिद्धान्तज्योतिषच्छात्राणां कृते **DSCC-18** इत्यत्र सूर्यसिद्धान्तस्य भूगोलाध्यायः ज्योतिषोपनिषदध्यायः तथा सिद्धान्तशिरोमणेः भुवनकोशः निर्धारितः अस्ति। अस्य पाठस्य प्रमुखानि उद्देश्यानि अधोलिखितानि सन्ति। • ब्रह्माण्डमध्ये पृथिव्याः स्थितिविषयकं ज्ञानम्। • पृथिव्यां पातालस्थितिः, समुद्राणां स्थितिः, मेरुस्थितिश्च। • देवासुराणां रविदर्शनस्थितिः, बहुविधाहोरात्रव्यवस्थाज्ञानं च। • सदोदितरविदर्शनप्रदेशज्ञानम्। • ग्रहकक्षायोजनानां, खकक्षायोजनस्य च प्रमाणज्ञानम्। • बहुविधयन्त्राणां वर्णनम्। • सङ्क्रान्तिव्यवस्थाज्ञानम्। **फलितांशः–** अस्य पाठस्य अध्ययनेन छात्राः भूगोलविषयकं बहुविधज्ञानं प्राप्स्यन्ति। तथैव खगोलविषयकमपि ग्रहकक्षा-भकक्षायोजनादिज्ञानं लप्स्यन्ते। तथा च सूर्यसंक्रान्तिविषयकः निर्णयः अपि यः खलु धर्म-कर्मदृष्ट्यापि लोके प्रसिद्धः अस्ति, तस्य विचारेऽपि दक्षाः भवितुमर्हन्ति छात्राः।
		1	सूर्यसिद्धान्तस्य भूगोलाध्याये – ४५-९० श्लोकाः		
		1	सूर्यसिद्धान्ते ज्योतिषोपनिषदध्यायः मानाध्यायः च		
		1	सिद्धान्तशिरोमणौ भुवनकोशः		
	DSCC-19 (Total Credits-4)	1	ज्योत्पत्तिविमर्शः	**आधारग्रन्थौ-** १.सिद्धान्तशिरोमणिः २.सिद्धान्ततत्त्वविवेकः	शास्त्रि-अष्टमसत्रार्धे सिद्धान्तज्योतिषच्छात्राणां कृते **DSCC-19** इत्यत्र पाठ्यग्रन्थरूपेण सिद्धान्तशिरोमणिः सिद्धान्ततत्त्वविवेकश्चेति ग्रन्थद्वयगताः केचित् विषयाः निर्धाताः सन्ति। अस्य पाठस्य प्रमुखानि उद्देश्यानि अधोलिखितानि सन्ति - • ज्योत्पत्तविषयकम् अध्ययनम्। • आसन्नमूलानयनस्य ज्ञानम्। • वृत्तकुण्ड-अर्धचन्द्रकुण्ड-समत्रिभुजकुण्ड-योनिकुण्डानां व्यासानयनम्। **फलितांशः–** पाठस्यायस्य अधययनेन चापीयत्रिभुजे उपयोगिज्यादीनाम् उत्पत्तिविषयकम् ज्ञानं भविष्यत्येव विशिष्य कुण्डनिर्माणस्य प्रामाणिको विधिः ज्ञास्यते। यतः अशुद्धकुण्डे कृतं हवनादिकम् अकल्याणाय भवति न तु कल्याणाय। अतः श्रैतस्मार्तयज्ञदौ कुण्डज्ञानमिदम् अत्यन्तम् उपयोगाय भवति।
		1	सूक्ष्मकुण्डनिर्माणप्रयोजनम्, सिद्धान्ततत्त्वविवेकोक्तानि कुण्डनामानि च		
		1	आसन्नमूलानयनम्, वृत्तकुण्डे व्यासानयनम्, अर्धचन्द्राकृतिकुण्डव्यासानयनं च		
		1	समत्रिभुजकुण्डे व्यासानयनम्, द्विविधयोनिकुण्डयोः व्यासभुजानयनम्, कुण्डसाधनञ्च।		
	DSCC-20 (Total Credits-4)	1	मध्यगतिवासना, प्रतिवृत्त-नीचोच्च-मिश्रभङ्गिरचनाश्च	**आधारग्रन्थः -** सिद्धान्तशिरोमणिः	

7/07/2025

		1	गोलरचनाक्रमः	सहायकग्रन्थः- सिद्धान्ततत्त्वविवेकः	शास्त्रि-अष्टमसत्रार्धे सिद्धान्तज्योतिषस्यच्छात्राणां कृते **DSCC-20** इत्यत्र सिद्धान्तशिरोमणेः गोलाध्यायस्य केचन भागाः निर्धारिताः सन्ति । **अस्य पाठस्य प्रमुखानि उद्देश्यानि अधोलिखितानि सन्ति।** • मध्यगतिवासनागतविषयाणाम् अध्ययनम्। • गोलरचनाविषयकम् अवगमनम्। • त्रिप्रश्नवासनाविषयकमध्ययनम्। • ग्रहणवासनाविषयकमध्ययनम्। • उदयास्तवासनाविषयकमध्ययनम्। • चन्द्रशृंगोन्नतिवासनाविषयकमध्ययनम्। **फलितांशः–** अस्य पाठस्य अध्ययनेन छात्राः गोलरचनायां पटुत्वं प्राप्नुवन्ति तथा च वासनादृष्ट्या त्रिप्रश्न-ग्रहण-उदयास्त-शृंङ्गोन्नति-सम्बद्धविषयाणाम् अपि अध्ययनं भविष्यति।
		1	त्रिप्रश्नवासना ग्रहणवासना च		
		1	उदयास्तवासना चन्द्रशृङ्गोन्नतिवासना च		